

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa.

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol fer la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

El Collet

El Collet i les terres que l'envolten han estat durant segles una masoveria del mas Massana, però als orígens era un mas independent, conegut amb el nom de Mas de la Serra. Tant aquest nom, com l'actual del Collet, fan referència a la situació geogràfica del lloc on està enclavada la casa, just al caire del xaragall de la riera de Fals, que talla l'altiplà en direcció est-oest.

La dada més antiga és del 3 dels idus de maig de 1252. Són els capítols matrimonials entre Romeu de Corrons de Manresa amb Francesca, filla de "Carrionus" de Serra de Fals. Aquest nom, que potser es podria traduir per "Carrió", és un nom raríssim, que ni tan sols es troba en els Antropònims Catalans, de Bolós, el llibre de referència sobre el tema. El pare va dotar la filla amb 1.300 sous de moneda barcelonesa. El 1260 apareix de nou el Carrió, reconeixent que deu 12 sous a un jueu del call de Manresa.

Detall de la llinda d'una finestra

Segons el capbreu de 1303, el mas de la Serra havia de dur al castell; per Pasqua, un parell d'ous de gallina, pel maig, un feix d'herba, al temps de la sega, un feix de palla, i a l'hivern, un feix de llenya. Cada quatre anys li tocava donar una bèstia jove, de 2 o 3 anys d'edat, i any sí, any no, una perna de cansalada seca, d'un pes de vuit lliures carnisseres. També li tocava tres fogasses "dinerals", a condició que el preu del blat aquell any fos de 6 diners, si el blat es pagava a 10 diners, aleshores les fogasses havien de ser "doblenques".

El 1322 es va casar a Manresa el vidu Bernat de Serra, natural de Fals. El juny de 1344, Jaume de Serra i la seva muller Elisenda van comprar una vaca de pèl vermell a Jaume de Montconill, ciutadà de Manresa. Li van prome-

tre pagar 30 sous per Santa Maria d'Agost, 10 sous per Tots Sants, i 10 sous al cap d'un any. Si no complien els terminis, haurien de tornar la vaca.

El 1346 es va casar Francesc de Serra, fill de Ramon de Serra (difunt) amb la noia Sibil·la de Terròs. El dot va consistir en 60 sous en diner i un tros de terra a prop del mas Soler de Bages.

El 1371 va fer testament un tal Pere de Serra, originari d'aquesta casa. Va fer hereu al seu nebot Jaume çà Serra, habitant a Santpedor. El 1382 es va casar Jaume Serra, habitant a Manresa, fill de Jaume Serra de Fals (difunt). El 1383 es va casar Saureta, filla de Pere Serra de Fals, amb el sastre Joan Marfany. El dot va ser de 800 sous. El 1387 la vídua d'un mercader va donar poders a Berenguer Serra, del mas Serra, per reclamar en nom seu uns deutes. El 1397 Francesc çà Serra va reconèixer al seu sogre Pere de Montconill que li havia satisfet íntegrament el dot de Maria, muller i filla, respectivament. El 1403 va fer testament Joan Serra, treballador de Manresa, oriünd de Fals. Va fer hereva a sa mare Elisenda, vídua de Pere Serra. Va signar com a testimoni Pere Serra de Fals. El 1424, Bernat Serra, habitant al mas de la Serra de Fals, va comprar una mula de pèl color de rata, per la qual en va pagar 25 florins i mig d'or.

Malgrat que el corpus d'informació sobre la gent que va viure al mas durant un període de més de 200 anys és considerable, no és possible configurar un arbre genealògic coherent. Potser es podrà aconseguir en el futur si apareixen més dades que complementin les existents.

El cert és, que la família Serra es va extingir a començaments del segle XVè, i el mas va caure dins de l'òrbita del mas Massana, que va anar incorporant les terres dels masos abandonats que l'envoltaven.

Algunes evidències, sense base documental, apunten cap a la possibilitat que, abans de passar a poder dels Massana, aquesta finca fos una "clau" del mas Torreblanca. S'entén per "clau" un tros de terra que es posa per penyorar d'un préstec, i que es pot recuperar quan es tornen els diners del préstec.

Un argument a favor és la seva mateixa situació; la finca termeneja amb un extrem de Torreblanca, i es troba separada de la terra de Massana per una franja de terreny pertanyent a la Gabriela. És a dir, no forma part de la gleva del mas Massana, sinó que és com una illa separada d'aquesta.

Un segon argument és la història que s'ha anat transmetent de pares a fill dins la família Torreblanca. Contenen un avantpassat seu va demanar uns diners al Massana, donant com a garantia una part de l'obaga. El dia que s'acomplia el termini, es va dirigir a la casa del Massana amb una bossa de diners, i allà una minyona li va dir que l'amo no hi era, que tornés l'endemà. Quan ho va fer, el Massana va dir-li, compungit, que havia fet tard i que, dissortadament, l'obaga era seva.

N'estaven tan convençuts que el 1857, l'amo de Torreblanca va encomanar a un parent seu de Manresa que investigués discretament si la propietat del Collet havia estat mai venuda a carta de gràcia al Massana. Es va demanar un informe al procurador del Duc de Cardona, i aquest va contestar dient que en el capbreu de 1667, el Mas de la Serra ja és propietat de la pubilla de Massana, i que en el dit capbreu no consta que fos adquirit per mitjà d'un empenyorament de l'heretat Torreblanca. Així doncs, si mai havia estat de Torreblanca, el canvi de mans s'hauria produït molt abans d'aquesta data.

Al marge de les disquisicions anteriors, se sap que a finals del segle XVIIIè l'amo del mas Massana va fer obres de consideració a l'edifici primitiu, donant-li l'estructura que té en l'actualitat. Un testimoni d'aquestes obres d'engrandiment és la pedra que fa de llinda d'una de les finestres de la cara sud, que porta inscrit l'any 1767.

Aquella història de transmissió oral que diu que a la masoveria del Collet s'hi estava un fadrí del mas Massana, té una base sòlida i s'ha pogut comprovar documentalment. Salvador Massana Serra, que vivia al Collet a començaments del segle XIXè era efectivament germà de Pere Massana, l'hereu. El Salvador tenia els mateixos drets que un masover qualsevol i havia de pagar les parts de les collites al mas Massana.

El Salvador va casar-se amb Josefa Grau Garriga, de Camps, i va tenir una colla nombrosa de fills. La Josefa Grau venia d'una casa del Raval de Pere Jutge i era pubilla, encara que pobre. El 1855, el Joan Grau, la seva filla i el gendre, es van vendre la caseta o barraca de Camps a Pau Vall Llobet per 50 lliures. De segur que el Grau, que era vell i estava malalt, va anar a viure al Collet. Quan es va casar l'única germana de la Josefa, la Rosa Grau, amb un vidu de Monistrollet, el Salvador Massana va ser l'encarregat de fer efectiu el dot.

Tenim constància de quatre fills de la parella. La Teresa es va casar el 1872 amb Mateu Casals Casellas. La Dolors va emparentar amb Francesc Malagarriga, el fill segon de cal Mariano de Fals. Quan va néixer la pubilla de cal Mariano, el Francesc i la Josefa van agafar els patracols i van establir-se en una casa de Rajadell, cal Mariano de Rajadell. El Ramon va casar-se el 1882 amb Maria Font i va anar a fer de masover a la Gabriela de Baix. L'hereu era el Domingo, el qual es va casar el 1875 amb Antònia Closa Torras, de Camps. A més dels fills esmentats, també hi havia el Miquel, la Maria i la Filomena.

El 1873, l'amo Massana va fer un establiment de vinya al seu cosí Domingo Massana Grau d'un tros de 9 quarteres situat a la solella del Pla de la Vila. Salvador Massana

va morir el 1881, a l'edat de 81 anys. La seva dona l'havia precedit i l'esperava al cementiri.

El 1906, la família formada pel Domingo, la seva muller i el seu primogènit Domingo, van marxar del Collet i van instal·lar-se a la casa dels masovers del mas Massana. El Ramon va deixar llavors la Gabriela i va tornar al Collet. L'acompanyaven els seus set fills, tres nois i la resta noies. Seguint la tradició familiar, també un dels nois es deia Domingo, però el qui portava la veu cantant era el Quimet Massana Font. El Ramon Massana Grau va morir-se el 1917, als 70 anys. El 1932, o un poc després, el Quimet, que estava casat amb Carme Mas, va abandonar el Collet, perquè es va fer una casa a baix a la riera, en una peça de terra que havia comprat al Moncunill. És la casa anomenada cal Quimet.

Finestra de la cara sud

Després dels Massana, van ocupar el Collet uns masovers durant una curta temporada, i després d'ells, van estar-s'hi Joan Corominas Alsina, natural de Barcelona, i la seva dona Maria Garrigasay Oliva, de Pinós.

El Joan havia estat mosso del Grauet i es va casar amb la Maria poc abans d'esclatar la guerra. El van cridar per anar a lluitar, però va optar per emboscar-se. Feia colla amb el mestre Lluís Lloret i els germans Fosas, que estaven en la mateixa situació. Els desertors s'aixoplugaven en diversos amagatalls, forats perfectament camuflats amb vegetació, i acudien sovint a la casa del Collet, a descansar i per recollir queviures. A la part de dalt hi tenien una sortida d'emergència que donava sobre una teulada baixa, per si havien de fugir precipitadament.

Acabada la guerra, els Coromines van continuar vivint a la casa amb les tres filles que tenien. Joan Coromines era un dels pagesos més il·lustrats del seu temps. Cada diumenge, havent dinat, anava al cafè del Raval i recollia el diari. Durant la setmana el llegia a la seva muller, que no sabia de lletra, i li comentava les notícies. El Joan va morir l'agost de 1972, i llavors la vídua va marxar a casa de la filla gran, a Sant Joan.

No hi va haver més masovers. El Collet va estar llogat uns anys a Antoni Botifoll, de Manresa, que hi feia estada

Falchs

ACR de Fals
Fulls de divulgació de la història de Fals.
www.acrfals.com

alguns caps de setmana. Quan la va desllogar, la casa va quedar uns quants anys buida, fins que el 1994 va comprar la propietat Lluís Suero Estruch, natural de la Coromina, i la seva muller Elisabet Felip Calvet, una filla de cal Jep

Gran. Van fer moltes obres de restauració a dintre i a fora de la casa, i l'han deixat en condicions de viure-hi d'una manera confortable, respectant però, la bellesa de l'antiga construcció.
